Симпозіум «Міжкультурні

Науковий симпозіум «Міжкультурні відносини в час поляризації» (*Intercultural Relations in the Age of Polarization*), що відбувся 23–25 березня в Кракові (Польща), був організований Кафедрою теорії та міжкультурних досліджень Інституту міжкультурних студій Факультету міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету.

Захід мав міждисциплінарний характер і зібрав дослідників, які представляли наукові центри Центрально-Східної та Західної Європи, зокрема України, Швеції, Німеччини, Туреччини та Польщі.

Нова смуга

Відправною точкою обговорення став аналіз сучасної геополітичної та соціальної ситуації, яку учасники визначили як епоху збільшуваної поляризації. Організатори виходили з припущення, що такі феномени, як збройні конфлікти, вимушена міграція, дестабілізація міжнародного порядку та посилення інформаційних війн, впливають не лише на безпеку держав, але й на якість міжкультурних відносин, рівень суспільної довіри та здатність до мирного співіснування в умовах різноманіття.

Метою симпозіуму було поглиблене осмислення таких категорій, як культурні права та культурна суб'єктність, права людини, безпека міжкультурних відносин, криза ідентичності як практика ослаблення соціальної агентності, а також роль цифрових медіа у відтворенні соціальних антагонізмів. Важливим елементом дискусій був також аналіз напруження, що виникає у суспільстві при універсальності цінностей і партикуляризмі корпоративних, екологічних та політичних інтересів.

Традиція інтелектуальності

У методологічному вимірі симпозіум був укорінений у дослідницькій традиції, що розвивається з 2010 року структурами Факультету міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету в межах програми «Ягеллонські культурні студії» (*Jagiellonian Cultural Studies*). Цей підхід наголошує необхідність поєднання рефлексії з аналізом культурної спадщини та історичного досвіду у контексті сучасних культурних практик на мікро- та макрорівнях. Симпозіум також став продовженням попередніх зустрічей, реалізованих у межах міжнародної академічної мережі, що охоплює зокрема Краків, Київ, Оксфорд, Сідней, Пряшів і Рим. Ці ініціативи виявили нагальну потребу у розумінні корінних систем цінностей окремих культур у процесах зниження напруженості та поляризації, а також у підвищенні ефективності міжкультурної комунікації.

Презентація проблематики

Програма заходу була розподілена на три дні та включала пленарні доповіді, тематичні сесії та презентації індивідуальних дослідницьких проєктів.

Перший день засідань відкрила продекан Факультету міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету, професор ***Магдалена Банашкевич***, яка наголосила на ключовому значенні культурного виміру у сучасних міжнародних відносинах, бізнесі та освіті. Без врахування цього, за її словами, важко зрозуміти як генезу, так і функціонування найважливіших викликів сучасного світу. Учасників симпозіуму від імені керівництва Інституту міжкультурних студій привітала заступниця директора, доктор ***Наталія Ожегальська-Лукасик***. Вступну лекцію виголосив професор ***Аркадій Жегоцький***, який розглянув функції дипломатії у пом'якшенні конфліктів і криз.

Наступні сесії було присвячено проблематиці освіти в умовах геополітичної нестабільності (***Павел Данцак***), функціонуванню мігрантських організацій (***Ірина Полєтс-Ґерус***), а також теоретичним підходам до міжкультурних відносин у контексті загрози поляризації (***Марек Рембєж***).

Другий день засідань відкрив декан факультету, професор ***Пйотр Байор***, який разом із директором Інституту міжкультурних студій, професором ***Францішеком Чехом***, вручив медаль професору Українського державного університету імені Михайла Драгоманова ***Володимиру Євтуху*** за його плідну та натхненну співпрацю з Ягеллонським університетом. З нагоди 25-ліття заснування Факультету міжнародних і політичних студій Володимир Євтух за дорученням ректора Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, академіка ***Віктора Андрущенка*** вручив вітальну адресу у відповідь. Професор Євтух також виголосив спеціальну лекцію, присвячену культурній комунікації в умовах криз і катастроф, з особливим наголосом на українському контексті.

Важливою частиною програми стала також доповідь професора ***Лешека Корпоровича*** щодо основ ягеллонських культурних студій, що окреслила історико-аксіологічну перспективу аналізу сучасних процесів формування та дезінтеграції культурних ідентичностей.

Подальші виступи стосувалися зокрема навчання на основі культурних відмінностей у часи поляризації (***Гундула Гвенн Гіллер***) та функціонування суперрізноманітних суспільств (***Світлана Бабенко***), а також мультикультурних суспільств і сучасних форм неорасизму (аспірантка ***Маргарита Ткаченко***). Усі доповіді стали підґрунтям для поглибленої наукової дискусії. Захід об'єднав представників різних дисциплін, зокрема соціології, культурології, комунікаційних студій, педагогіки та досліджень міграції.

Міжнародний склад учасників сприяв багатовимірному аналізу проблематики міжкультурних відносин і дозволив зіставити різні наукові підходи, соціальні досвіди та геополітичні контексти. Особливо помітною була присутність дослідників із країн Центрально-Східної Європи, що має важливе значення в умовах сучасних соціальних і політичних трансформацій у цьому регіоні.

Теоретичні межі аналізу: від «структур» до «реляційних процесів»

Одним із ключових досягнень симпозіуму стало зміщення акценту від аналізу мультикультурності до міжкультурності, а також від статичних «структур» до динамічних і процесуальних «міжкультурних відносин». Наголошено, що міжкультурні відносини не є сталими структурами, а формуються й постійно підлягають переосмисленню в процесі взаємодії.

У цьому контексті міжкультурні відносини розглядають як своєрідну «соціальну інфраструктуру», що забезпечує функціонування плюралістичних суспільств. Особливу увагу приділено зв'язку міжкультурності з категорією безпеки – як культурної, так і міжкультурної.

Учасники наголосили, що сучасні кризи – включно з війною в Україні,

відносини в час поляризації»

міграційними процесами та глобальним політичним напруженням – призводять до «ерозії відносин», що проявляється у зниженні довіри, зростанні підозрілості та ослабленні здатності до діалогу.

Центральною аналітичною категорією стала поляризація, яка постає як структурна характеристика сучасних суспільств. Особливу роль у цьому процесі відіграють цифрові медіа, що сприяють фрагментації публічного простору.

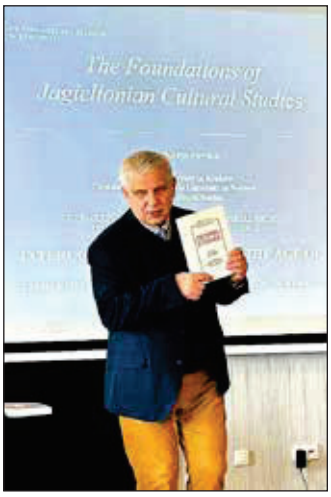
Окрему увагу приділено феномену суперрізноманітності, який означає новий етап розвитку мультикультурних суспільств і вимагає нових підходів до інтеграції.

У дискусіях також порушувалося питання кризи універсалізму цінностей. Було запропоновано концепцію «процедурного універсалізму», підґрунтям якого є діалог, емпатія та здатність до переговорів щодо смислів.

Особливого значення набула також ідея використання ягеллонської спадщини як джерела натхнення для сучасних моделей міжкультурного співіснування.

Епістемічна спільнота і міжкультурність науки

Міжнародний склад учасників наголосив важливість формування транснаціональних епістемічних спільнот. Захід став прикладом «міжкультурності науки», де сама наукова рефлексія постає як простір діалогу між різними когнітивними культурами.

Симпозіум засвідчив, що сучасні міжкультурні відносини перебувають у стані глибокої трансформації. Ключовим викликом є не формулювання нових норм, а розвиток комунікативних практик, що дозволяють узгоджувати відмінності в умовах поляризації.

Зустріч продемонструвала: майбутнє досліджень міжкультурності залежить від здатності інтегрувати різні рівні аналізу: від глобальних процесів – до повсякденних практик взаємодії, та від відкритості – до діалогу між різними науковими й культурними традиціями.

Сільвія ЯСКУЛА,
професор Ягеллонського університету в Кракові, Польща